

so bili tiskani njeni prevodi W. Scotta, pesmi Heinejeve in Rückertove, kakor tudi njene izvirne pesmi. Od l. 1841. je delovala še krepkeje, tedanji časniki so polni njenih manjših pesmij. Izdala je večje pesniško delo, kjer darovita pisateljica opisuje ruske „svetske“ gospodične, možeče se le po sebičnem premisleku zaradi koristi. Tudi okoli l. 50. je bila sotrudnica mnogim časopisom. Pisala je komediji: „Garrik vo Franciji“, in „Amfitrion“, domači prizor. Posebno zanimiv je „Razgovor o Kremlu“, kjer opeva duhovito glavne momente iz ruske, francoske in angleške zgodovine. Še kot vdova je pisala 50letna žena marljivo. Izdala je tudi svoje pesmi in prevode. Na nemški jezik je prevédla dve deli grofa A. V. Tolstega: „Don Juan, dramatisches Gedicht“ i „Zar Fedor Ivanovič, Trauerspiel in fünf Aufzügen.“ Odslej — skoro 25 let — ni več delovala v ruski književnosti; izgubila je tedaj sina, darovitega prelagalca in kritika Ipolita N. Pavlova. Ni čuda, da so je bili v Rusiji čisto pozabili, če se tudi sem in tje ponatisnejo njene pesmi in je tudi N. O. Gerhelj v svoji knjigi „Ruskije poety“ l. 1873. jako laskavo ocenil to darovito moderno pesnico. O. H. Š.

† **Dr. Ivan Broz.** Znani hrvaški književnik, odlični pisatelj „Hrvatske Matice“ Broz je umrl dné 25. grudna minulega leta 42 let star. Broz je jako važen za novejšo hrvaško slovstvo in sicer kot književni zgodovinar in kot jezikoslovec. Prav zaradi tega se bomo potrudili, da povemo pozneje naročnikom kaj več o tem možu. Bil je profesor na gimnaziji v Zagrebu in dopisujoč ud jugoslovanske akademije.

† **Josip Jaklič.** Dné 27. prosinca je umrl v Ljubljani mladenič, kateri se je nedavno oglasil z obširnejšim spisom pri uredništvu. Ker nismo mogli spisu odmeniti potrebnega prostora, radi ga dovoljemo malemu spomeniku. Bil je jako na larjen; mladeniška živahnost ga je pahnila kot dijaka sedaj sem, sedaj tje. Ko je začel resneje misliti in stopil na pot življenja, prehitela ga je smrt, starega dva-ındvajset let. Udal se ji je, mirno spravljén z Bogom in v hudih bolečinah potolažen s svetimi zakramenti. Pri tem mladeniču smo se prepričali sami, da ljubezniv in potrpežljiv trud z mladino rodi prej ali slej dobre sadove za svet in večnost. V m. p.!

Z n a n s t v o .

Bolgarski pravopis. Kdor se je kdaj pečal z bolgarščino, vé, kako težavo napravlja nestalnost bolgarskega pravopisa. Jedna sama beseda se piše v bolgarščini na več načinov in tudi razni pisatelji ne rabijo jednakega števila črk. Pred vsem so se med sabo borile tri pravopisne šole: staroslovenska, ruska in bolgarska. S tem pa ni rečeno, da se je vsak pisatelj držal jedne ali druge te šole, bilo jih je več, ki so se držali nekoliko te, nekoliko one, da je bila zmešnjava še večja. Tudi v šolah je vsak učitelj imel svoj pravopis. Začetnik novobolgarskega slovstva je proigumen (podopat) hilendarskega samostana Pansij. Pisal je bolgarsko zgodovino. Premišljujoč, kak jezik in pravopis naj si izbere za svoje delo, odločil se je Pansij, da se bode, kolikor je môči, držal staroslovenske, ker tudi Grki pišejo v jeziku, ki je bližji starogrščini, nego je narečje, katero govoré, in so tedaj tudi Srbi pisali v jeziku staroslovenskem. Na ta način je nastal staroslovenski pravopis, ki se je ohranil do 1850. leta.

Takoj po ruskoturški vojni leta 1828. in 1829. se je po Bolgariji začelo večje zanimanje za Rusijo. Leta 1830. je po Bolgariji potoval Jur. I. Venelin s podporo peterburške akademije znanostij in nabiral gradiva za bolgarsko slovnico in slovar. Spisal je bolgarsko slovnico, v kateri je rabil ruski pravopis in je sploh bolgarščino prikrojil po ruščini. Ta slovnica se sicer ni tiskala, ali mnogi bolgarski pisatelji, Venelinovi prijatelji, so se seznanili z njo in

začeli uvajati ruski pravopis v Bolgariji. Izprva se je ta pravopis širil le polagoma, ali v šestem desetletju tega stoletja je pa bil jako običajen. Pri tem pravopisu se je pa le preveč pokazalo, da ima bolgarščina svoje posebnosti, da se ne dá brez sile nategovati na ptuja kopita.

Že zgodaj so pa v Bolgariji mnogi spoznali, da se je treba v pravopisu pred vsem ozirati na domači jezik. Že l. 1806. je vačanski škof Sofronij prvi pisal v posebnem, za bolgarščino prikrojenem pravopisu. Leta 1824. je Berovič izdal abecednik s podobnim pravopisom. To je bil začetek bolgarske šole, ki se je obdržala vzlic vsem drugim pravopisom, če tudi se ni mogla popolnoma obraniti ptujega vpliva. Ta pravopis je dobival vedno več veljave, ker so se ga poprijeli najboljši pisatelji bolgarski, med drugimi tudi Karavelov iz Koprivščice, ki je dosedaj prvi pripovedovalec bolgarski. Žal, da ni bilo med privrženci te šole pravé jedinosti.

Da se naredi red v bolgarskem pravopisu, naročilo je lani učno ministerstvo komisiji sedmerih udov, da sestavi pravila za pravopis, ki se uvede v šole. Komisija se je odločila za bolgarsko šolo z ozirom na dosedanji razvoj. Pravopisa ni preustrojila jedino le na fonetični podlagi, (t. j. samo po tem, kako se besede izgovarjajo), kakor je pravopis srbski, temveč se je ozirala tudi na etimologijo. Več črk, ki so v bolgarskem jeziku že izgubile svoj prvotni izgovor in se glasé jednako drugim črkam,

je odpravila, končni ъ se izpusti, ker za bolgarščino nima nikačnega pomena. Uvel se je *i* za naš *j*, zato sta se pa opustila *oi* in *и*; *ж* v sredi besed se je zamenil z ъ. V vsem ima novi pravopis 28 črk. Določil se pa ni le pravopis, temveč tudi nekatera slovnična pravila. Tako se je določilo, kdaj se rabi pri moških samostalnkih član = ът, kdaj а. Da ima

novi pravopis več nasprotnikov v Bolgariji, je naravno, vsaj je znano, kako huda je bila pri nas abecedna vojska, in kako se je moral bojevati proti starokopitnežem Vuk Karadžić. Ne dvomimo, da se udomači novi pravopis, ker je jako jednostaven, in ker je prikrojen svojstvom novobolgarščine.

I. P.

Razne stvari.

Naše slike.

Danes podajemo drugo večjo sliko sarajevskega mesta. Nekako v sredi lahko najdejo čitatelji katoliško stolno cerkev z dvema zvonikoma. Če beró natančno opis v današnji številki, lahko najdejo in si predočijo še druge večje stavbe. — Nekoliko po obletnici smrti pok. Jos. Marna podajemo sliko spomenika, ki mu ga je „Katoliško tiskovno društvo“ postavilo na grob. Spomenik je naredil ključavniški mojster Jos. Rebek v Ljubljani iz kovanega železa. Delo je ne samo vkusno, ampak tudi vstrajno. Pametno je, da se je ozrlo društvo na nekdanjo šego železnih grobnih spomenikov. — Zlasti upamo, da se bodo zanimali čitatelji za podobi na str. 120 in 121. Kažeta nam dva kipa z deželnega gledališča ljubljanskega, ki predstavljata komedijo (veseloigro) in tragedijo (žaloigro) in katera je izdelal naš kipar A. Gangl. Kipa sta po dva in četrť metra visoka in iz rmenkastega kamena. Oba nam kažeta to, kar naj pomenita: Komedija izraža veselo lahkoživost, tragedija resnobo, žalost, strast, boj in strah. Prva drži v desnici paličico z nasajeno smešno glavo (Kurentovo), v levici pa krinko (larvo), kakoršna je bila v navadi ob praznikih grškega boga Dionysa. „Tragedija“ pa drži v desnici bodalo, z levico si razkriva obleko, kakor da je pripravljena v strastni razvnetosti storiti vse — umoriti druge ali sebe. Oba kipa je prav umetno fotografoval g. Armič, fotograf v Ljubljani.

Zanimiva ženska. Da je tudi ženska (seveda ne vsaka) nadarjena za znanost, da ima pogum in dela velike načrte, učé nas mnogi vzgledí. Iz novejšega časa omenjamo slovečo pisateljico in potovalko Ido Pfeiffer, kateri so postavili pred jednim letom na Dunaju lep grobni spomenik.

Rodila se je Ida Reyer na Dunaju l. 1797.; njen oče je bil imovit kupec. Že v mladosti se je odlikovala z duhovitostjo in pogumnostjo. L. 1820. se je omožila z lvovškim odvetnikom dr. Pfeifferjem, kateri je pa kmalu brez krivde jako obubožal, da je imela žena trdo življenje. A voljno in srčno je

prenašala nesrečo, stradala z možem in dvema sinovoma; kolikor je mogla, služila si je kruha s poučevanjem v risanju in glasbi. Po smrti moževi se je preselila na Dunaj in tukaj skrbno vzgajala oba sinova. Ko sta bila ta dva preskrbljena in je tudi sama po materi podedovala nekaj imetja, bilo ji je možno udati se svojemu najljubšemu delovanju — potovanju. Kar je že davno namerjala, to se je izpolnilo 45letni ženi. Najprej je potovala v sveto deželo, Egipet, Sirijo (l. 1842.) in potem to pot tudi popisala. Ta potopis je sicer preprost, a čitati ga je lahko in prijetno. Knjiga ji je pridobila nekaj dohodkov, in tako je lahko mislila na drugo potovanje. Naučila se je angleščine in danščine, privadila tudi fotografiji, pa se je napotila proti severu v Skandinavijo in Islandijo. Tudi to potovanje je popisala. To potovanje je vnelo srčno in vedoželjno ženo še bolj. Sklenila je potovati okrog sveta. Pomladi leta 1846. je šla na pot in se vrnila jeseni l. 1848. ravno prav, da je rešila svojega sina. Drugič je potovala okoli sveta od pomladi l. 1851. do pomladi l. 1855. Naposled jo je vleklo, da bi natančno pregledala otok Madagaskar in odpotovala je l. 1856. A sreča ji ni bila mila. Zaprli so jo na otoku po nedolžnem, češ da je zarotnica, in obsodili v smrt. Ko so jo oprostili kazni, lotila se je je mrzlica. Jako bolna je prišla domov in umrla na Dunaju dné 27. vinotoka l. 1858. v 61. letu. Vse svoje poti je natančno in znanstveno popisala. Bila je pač nenavadno krepka in odločna žena.

Gora Atos. V južni Grčiji se razteza halkidski polotok daleč v morje, in konec njega je sloveča, Grkom sveta gora Atos. Tukaj je dvajset grških samostanov, ki so vsi skupaj v zvezi, nekaka samostanska državnica. Od Turkov so samostani precéj neodvisni, le da plačujejo vsako leto davek in pošiljajo darila. V mestecu Karioes je vlada vseh mnihov: zastopniki samostanov in štirje predniki. Ti so v najsvetejši sinodi. Nekateri samostani so ob morskem bregu, drugi v gozdih. Vse je tu preprosto. Popotniki hvalijo življenje teh mnihov, a trdé tudi, da so na nizki stopinji omike. Vendar se je tukaj ohranil marsikateri slovstveni spomenik iz starih časov.

D. R. G.